

Slovenski cerkveni časopis.

№ 7.

V Saboto 12. Velkiga serpana

1848.

Jezus in duša.

(Poleg s. Alfonza).

- D.** **K**am gres? Jezus! povej lé,
J. Grém, de bom umerl za té.
D. Ah kakó, moj Bog! za mé
Zdaj ti hočeš smert storiti?
Daj, o daj se mi spremiti,
S taboj naj umerjem lé.
J. Čakaj; naj gre v serce tvoje,
Kaj ljubezni imam za té;
Ker končam življenje svoje,
Ne pozab' nikdar na mé.
D. Kam gres? Jezus, povej lé;
Daj, o daj se mi spremiti.
J. Čakaj.
D. Daj, o daj se mi spremiti.
J. Čakaj.
D. S taboj naj umerjem lé.
J. Grem de bom umerl za té;
Ker končam življenje svoje,
Ne pozab' nikdar na mé.
D. Daj, o daj se mi spremiti,
S taboj naj umerjem lé.
J. Čakaj mirno tukej lé.
V znamje bo ljubezni tvoje
To, de daš mi serce svoje,
In pa véro pravo v mé.
D. Res, moj dragi, jez vesela
Dam le tebi vse sercé;
Kakor sim, živim jez, cela
Tvoja, o moj kralj! sim le.
J. Daj le meni vse sercé.
D. Dam le tebi vse sercé;
Kakor sim, živim jez, cela
Tvoja, o moj kralj! sim le.

Hicinger.

Kratki premislili

iz s. evangelija za deveto nedeljo po bin-
kuštih. (Luk. 19, 41—46.)

Nekaj dni pred svojim trpljenjem in svojo smertjo je šel Jezus sadnjikrat v svoje ljubljeno in sveto mesto Jeruzalem. Z veliko slavo in častjo so ga takrat spremili mladi in stari, še nikoli dozdaj ni bil Zveličar tako častito sprejet. Pa Jezus ni bil prevzet od veselja, temuč, ko je mesto za-

gledal, se je zjokal nad njim. — Jezus joka nad Jeruzalemam! Sin človekov in Sin božji joka! Kaj je pač ginilo do solz Sina božjiga? Mar dnevi oblége, ki so imeli nad nesrečno mesto priti, dnevi vojske, morije, razdjanja? To ne, nad časno, posvetno nadlogo Večni ni jokal. Nad slepoto, neukrotnostjo, nad nespokorno terdovratnostjo Judov je jokal. Njegovo ljubezni polno serce se je topilo od usmiljenja do slepiga, terdovratniga ljudstva, ki ni hotlo svoje slepote in hudobe spoznati. Objokval je grehe nespokornih Judov, katerih sami niso hotli objokvati.

Uči se tukaj, kristijan, nad čim jokati, namreč nad nesrečo svojiga bližnjiga iz usmiljenja, in nad svojo lastno slepoto in hudobo iz spokorniga serca. Mi tudi jokamo véasi, točé po navadi le nad seboj, kadar nas kaka telesna bolečina ali dušna britkost zadene, kadar se nam po naši volji ne godi. Iz nečimerne ljubezni do samih sebe jokamo pogosto, iz usmiljenja do družih malokdaj, iz žalosti nad svojimi grehi pa skoraj nikoli. Ali ni tudi to nekaka slepota in terdovratnost?

Slepota in terdovratnost Jeruzalema je bilo to, de nad Jezusam praviga svojiga Mesija ni spoznal, njegovim naukam ni verjel, za naredbe božje, ki so bile v njegovo odrešenje namenjene, ni maral, je milost božjo, ki mu je bila v ponudbo, zaverigel, in čas, ki mu je bil še dan, v nemar pustil in potratil. — Od kod je pač izvirala ta slepota in terdovratnost?

Vzrok slepote in terdovratnosti judovskega ljudstva je bila prevzetnost. Oni so bahali z Mojzesovo postavo, katero so bili pa že tudi po svoji glavi prenaradili, Jezusove nauke in pa njega samiga so pa zametvali, ter so djali: „Mi smo Mojzesovi učenci, de je Mojzesu Bog govoril, vemo, od tega (Jezusa) pa ne vemo, od kod je“. Taka prevzetnost in ošabnost jih je zapeljala v zmeraj večí hudobo in slepoto, ker je po besedah Jezusovih gotovo, de kdor se povikšuje, bo ponižan. — O kristijan, varovaj se tedej prevzetnosti, zakaj ona je začetek vsiga hudiga, ker „Bog se ustavlja prevzetnim, ponižnim pa milost daje“.

Pa slepota in terdovratnost ni bila edina nesreča Judov, njeni nasledki so bili še bolj žalostni. Nasledki te terdovratnosti so bili zadnja poslednja slepota in pravična kazen božja. Poslednja slepota Judov je bilo to, da dneva obiskanja niso spoznali, zadnje priložnosti, ki jo jim je Bog dal, niso v svoje spreobrnjenje in odrešenje obrnili. Usmiljeni Bog jih je s svojo milostjo še čakal, še enkrat, in sicer zadnjikrat jih je Jezus obiskal: pa Jeruzalem je slep ostal. Zato se je potožil nad njim usmiljeni Zveličar, rekoč: „De bi bil pač ti spoznal, posebno ta svoj dan, kar je tebi v mir!“ Ako bi bili slepi Judje ta dan, ko je Jezus zadnjikrat k njim prišel, spoznali svojo hudobo, in bi bili Mesija z vernim srcem sprejeli, bi bili še mir in rešenje našli: pa kaj, ko so v svoji terdovratnosti zaverгли tudi to poslednjo božjo milost! Tako je bil žalostin nasledik njih terdovratnosti poslednja slepota, nad katero je ljubeznivi Zveličar vroče solze pretakal.

Kakor Jude, tako obiskuje usmiljeni Bog tudi vsako dušo posebej. Vsak kristjan ima dneve, ima ure, katere mu Bog da, da bi grešno pot zapustil, ali pa da bi pot popolnših čednost nastopil. Bog ga obiskuje ali po notrajnih nagibih srcá in zbudkih vesti, ali pa tudi po unajnih prigodkih, kateri ga morejo božjiga obiskanja opomniti: po kaki nesreči, kaki bolezni, kaki nadlogi, ali pa po kaki sreči, kaki dobroti, kakim veselji. Bog vabi k sebi zdaj s šibami, s kterimi žuga, zdaj z dobrotami, katere deli. Če hoče človek spoznati božje obiskanje, se spreoberne, ako je bil grešnik, ali pa začne hrepneti po večji popolnosti, ako je bil že dober. Če pa noče spoznati dneva ali ure obiskanja, ostane slep in terdovratin, in če je bilo to poslednje obiskanje božje milosti, je presekana pot k spreobrnjenju za takiga človeka; njegovo dušo opade lenoba in tožljivost, in bo v takim stanu lenobe in slepote umerla. Vsak Jud je imel takrat kak priložni čas Jezusa za Mesija spoznati, ali pa ga zavreči. Tisti, kateri so tak priložni čas zamudili in nejeverni ostali, so se ustavljali pozneje tudi nar večjim čudežem, in so s tem končali, da so Jezusa kakor hudodelnika križali. Strašan zgled, kateri se še zdaj vedno, če tudi ne ravno na to vižo, nad slepimi in terdovratnimi kristjani spolnuje!

Poslednji nasledik slepote in terdovratnosti je pa pravična kazen ali štrafa božja. — Jezus je prerokval Judam tudi časne kazni in šibe, nasledšine njih pregreh in napovedvavke večnih kazni na unim svetu. Prerokval je stojé na ravno tistim mestu, na katerim je sedem in trideset let pozneje rimska vojska nad Jeruzalem prihrušela, ga z zasipam obdala, in od vsih strani grozovito stiskala. Rimci so mesto s silo vzeli, po njem žgali,

morili, in ga s tempeljnam vred razdžali, da kamen na kamnu ni ostal. Pa ta „gnusoba razdžanja na svetim mestu“ je le slaba podoba in komaj senca dušniga razdžanja in nesreče terdovratniga grešnika, ktera bo pa vender ravno tako gotovo nad njega prišla, kakor na tanko se je Jezusovo prerokvanje nad Jeruzalemam spolnilo.

Kristjan, varuj se terdovratnosti, ki ima tako strašne in hude nasledke. Poslušaj glas božji, kander in kjerkoli te kliče, in ne zamudi dneva in časa svojiga obiskanja. „Mar zaničuješ bogastvo božje dobrote, poterpežljivosti in prizanašanja? mar ne veš, da te milost božja k pokori napeljuje? Po svoji terdovratnosti pa in po svojim nespokornim srcu si naberaš jezo v dan jeze in razodenja pravične sodbe božje.“ (Riml. 2, 4.) Potočnik.

Keršanski nauk od nekeršanskih bukv.

(Könc.)

10. *Kako se imajo goljufne bukve ino nerarne knižnice pokončati?*

Škodljivih bukv ino pa zapeljivih novic (cajtting) pod smertnim greham ne kupovati. V faberkah le tako blago pridno delajo, kteriga ljudje radi kupujejo. Ako na blago kupcov ni, tudi dela ne bo. Bojo gerdi pisuni stradali, se ne bojo takiga dela deržali, bukvoprodu ne prodajali, potepuhi ne raznaševali. Kdor kaj takiga kupi, shrani ali med ljudi spravlja, je dušni ubijavec, ino pa satanu pomagavec.

Ako ti pridejo zapeljive knige, ali pa pohujšljive novice v tvoje roke, ne daj jih več iz rok, ampak močno zakuri ino pa v peč jih zakadi, naj zgorijo; to je kristjana dolžnost. Ko je svet Pavl v mestu Efežanskim sveto Kristusovo véro oznanoval, ino veliko nevernikov kerstil, so Efežani svoje vražje bukve na kup znosili, ino v pričo vsih ljudi zažgali; ino ko so njih ceno prerajali, so najdlji, da so zažgane bukve petdeset tavžent denarjev veljale; po našim računi per petnajst tavžent goldinarjev. Za koliko potrebnej je v sedajnih nevarnih časih knižnice pokončevati, ki išejo ljudem luč prave vére ugasniti, ubogo ljudstvo v malikvanje ino gerdobe neverstva zakopati.

Žalost ino groza človeka prime, ki v starih pismih bere, kako so malikvavci ravnali. Bilo je imenitno mesto Kartago tam, kjer so zamorci doma. Imeli so v tim mestu bronastiga malika, kateri je imel bikovo glavo, za svojiga Boga. Timu njihovimu lažnivimu Bogu v čast so vsako leto grozovitni neumneži po 300 otrok živih zažgali, da so ga potolažili, ino po njih abotnih mislih svojo deželo nesreče ovarovali. Veliko let so mu otroke sužnih ino porednih ljudi dajali. Ali zavolj velikoterih nadlog malikvavcam na misel pade, njih malik bi lahko

jezen bil, de mu le meso porednih ljudi polagajo. Na to so 300 zlahtnih otrok nar imenitnejši gospode nabrali, ino gerdimu maliku darovali; verh tiga je prišlo 200 prvih mestljanov, ino se je lažnivimu bogu v dar ponudilo, ga potolažiti, ino očetnjavo, materno zemljo rešiti. Ali ni bila taka vera grozovitna zmota in hudobija? — Za to so angeli na sveto noč veselo pesem zapeli: Slava (čast in hvala) Bogu po višavah, ino na zemlji mir ljudem, ki so dobriga serca! Za to se kristjani, kateri še vero imajo, lepo pozdravljajo, rekoč: „Hvaljen bodi Jezus Kristus, ki nam je prinesel pravo vero, nar veči srečo na ta svet. Ino z veseljem vsako keršansko serce odgovori: Amen — na veke! (na vse večne čase). Ino to sveto pravo vero nam hočejo sedajni neverci z svojimi nevernimi knižnicami podreti; nam našo nar veči srečo vzeti!

„Tiga nikar! saj le pravo čisto vero vam hočemo pokazati, vas farske sleparije želimo rešiti, vam luč prižgati,“ tako slišimo nove sedajne ajde govoriti, take obljube v njih zapeljivih knižnicah beremo. —

Ne verjemi jim; tako je zapeljiva kača tudi Evi legala. Radi bi dušne pastirje ob poštovanje spravili, radi bi ljudi nad duhovske gospode nadražili, naj bi jih čertili. Kedar per čedi pastirjev več ni, se tudi čeda hitro razgubi. Volk pride ino ovce razterga. Dopolnijo se besede Jezusove: Je pastir udarjen, se ovce razškrapijo. Kdor hoče hišo potreti, mora per slemenu začeti. Tudi sovražniki svete keršanske vere se mašnikov nar poprej lotijo. Menihi so jim nar bolj na poti; njih torej pred vsim z silo preženejo. Po tem dušne pastirje opravljati začno, jim gerde imena dajajo, kar od njih slabiga ne vejo, pa nalažejo, ino ljudi tako dolgo dražijo, de se ljudstvo nad mašnike spunta, jih ne posluša ino ne sluša. Luč prave vere ugašnuje, ino kraljestvo božje iz takiga kraja beži.

Beži torej, keršanska duša, krive preroke, ki v sedajnih časih po sveti hodijo v lepim ovčjim oblačilu prijaznih marnov ino sladkih obljub, znetraj so pa zgrabljivi volki. Škodljivih bukuv, zapeljivih knižnic, naj si bojo novice ali cajtenge, se varno zogibaj ino kakor strupno zelo jih pokončavaj. Kolikor lažnivih knjig pokončaš, toliko dobrih del v nebesih imaš. — Dvojne tovarše na tim svetu imamo, katerim svoje serce radi predamo: prijatele ino pa bukve ali knige. Dobri nam v nebesa pomagajo, slabi nas v pekel vlečejo. — Česar si ne upaš povedati poštenim ljudem, tudi brati ne smeš. — Kakor ni zdravo za tvoje telo se preobjesti, ravno tako škodljivo za dušo je preveč brati. Rajši malo beri, pa dobro. Poštene, keršanske bukve so božji dar, gerde, zapeljive bukve, knižnice ino novice so pa peklenko seme.

Ljubomir.

Ostanki malikvavske vere starih Slovincov.

(Konec.)

4. V zadnje je še od malikvavskih godov govoriti. Sploh so imeli vsi malikvavci pesebne godeve v spomin svojih bogov, in če ravno njih misli in vere niso šle skozi vkupej, je vonder o godéh veliko enaciga ali podobniga po vsim svetu: zlo po soncu in letnih časih so se namreč ti praznike držali. Kadar zimski čas sonce svojo pot oberne, ko za nar daljši nočjo spet dan začne rasti, je sonce nekako v novo rojeno; takrat so imeli praznike več dni. Rekli so jim koleda, ali božični dnevi; novo rojeno sonce namreč se jim je zdelo kakor mali bog ali božič. Mnoge darí so prinesli mladimu bogu, v hišah so kruh in sol na mizo devali. Kedar se po leti pot sonca spet nazaj ima obrniti: ko je dan nar dalši, svetloba in moč sonca nar večí; so imeli zopet praznike, ki so jim rekli Kres; takrat so žgali oginj na hribih, čeznj so skakali se pred hudim varne storiti; dekleta so venčke in zvezke iz rož narejale temu bogu, svetlimu soncu v čast. Po končani žetvi je bilo zopet godovanje, kjer so svojimu maliku medice in veliko potico v dar prinesli. Ko se je zima blizala, sonce nekako pojemale in se koncu blizalo, je bil god za mrtve, ki se je z posebnimi pojedinami obhajal, ko so tudi mrtvim na grobe jed in pijačo stavili. Ko je zima minula, so otróci to hudo babo v vodo nesli ali sožgali v kaki slamnati podobi. Tudi ob ženitvah in v pogrebšinah so bile velike pojedine v navadi.

Od vsiga tega je veliko, nekaj v sami besedi, več pa še v pojedinah ostalo; nekaj je na resnico obrnjeno, nekaj pa napačno ohranjeno. Namest mladorojeniga sonca imajo zdaj obhajati v resnici novorojeno dete, ki je tudi pravi Bog, naše duhovno sonce; se tedej po pravici Božič imenuje; in imé koleda ni napak obrnjeno, ker gre na spomin rojstva Jezusa Kristusa. De so o Božiči per nas potice, de v nekterih krajih denejo kruh na pogernjeno mizo: se tako lahko za prav vzame, de po rojstvu Zveličarja je še le pravi kruh za naše življenje z nebes prišel. Kar pa nekteri Sveti večer ravnajo, od hoje v ris si umišljajo, to je pač le stara vraža, kakor de bi novo leto vso bogatijo prvo noč na zemljo trosilo; ali kader na vreme dvanajstih dni krog Božiča pazijo, je pač le nekdanja prazna misel, de na začetku leta se bo kakor na mladim otroku bralo, kakošno de za naprej bode. — Ognji o Kresu so nekaj le igrača mladosti, ravno tako tudi zvezki rož v nekterih krajih; nekaj se pa lepo obernejo na s. Janeza kerstnika, kateri je oznanoval Kristusa, ki nas je imél v ognji in s. Duhu kerstiti. Prapret pa, ki jo

trosijo po hišah, skorej opominja na vražo od posebne moči prapretniga semena, vonder se zna v nedolžni misli za ležišče s. Janeza vzeti. Kar je pa gotovo nekersansko, je nerodno, pohujšljivo petje v nekterih krajih, ktero bi se moglo opustiti. — Ostank od godu žetve so blezo naši štruklji o somnjeh, ki sicer niso napačna reč, napačni pa, ali celo pregrešni so tisti shodi obojiga spola, tisti plesi, z kterimi se semtertje semnji obhajajo, in tisti uboji, od kterih se včasih sliši; bojev tudi malikvavci ob svojih godih niso obražali povsod.

Babo žagati ali v vodo nesti namesti zime, ki je je konec, je zdaj le otroška igrača, ktera pa tudi včasih nesrečo prinese; namest babe nekteri pusta v vodo vlečejo ali sožgejo, kar pa večidel veliko nerodnosti seboj ima. Od godu za mertve so morebiti ostale naše prešice (ki jim nekteri tudi vahčikam pravijo); tē pa se zdaj prav obernejo, namreč revežem vbogajme. Napačno pa so ostale tiste velike pojedine o porokah in pogrebi; res de pogrebcov ni lačnih domu pušati, o ženitnini je tudi čas se z znanci in prijatli zveseliti; pa ob žalostnim spominu na mertve le svoj treh pastī, ob prejmenci s. zakramenta le mesnemu poželjenju služiti, gotovo ni kersansko.

Po tem razlaganji vsak lahko spozna, kaj je od nekterih vēr in navad, ki se med ljudstvom nekaj raji naskrivnim najdejo, po pameti misliti; so stare vére, to de napačne vére ali vraže nekdanjih malikvavskih Slovincov, naših nekersanskih očetov. Nimajo nič začetka od Kristusa, le nekaj takih navad se je potem na kersansko prekerstilo, druge ostanejo zmirej le napačne. Pomnite, ljubi kristjani, kaj je s. Pavel rekel stanovavcam Aten-skiga mesta: „Vi imate le silo vére“, to je, „vi veliko prazniga verujete“, verzite, kar je prazno, preč. Glejte pa, de z prazno véro ne odveržete tudi prave vére, kakor jih je že dosti storilo. P. Hieinger.

Svete navade in opravila katolske cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

3. Kdo je s. navade in opravila v katolski cerkvi postavil.

Kar ima katolska cerkev svetih navad, ni zgol človeška naredba; temuē je od Jezusa Kristusa postavljeno, ali po njegovim s. Duhu vpeljano, kteri v pastirjih božje cerkve živi.

Zastran svetih zakramentov in svete maše nam povē s. evangeli in listi aposteljnov, de jih je Jezus Kristus sam postavil, in tudi vidne znamenja, vodo, pokladanje rok, podobe kruha in vina, sam odločil.

Kako se posebej ima goditi per opravljanji s. maše, per delitvi s. zakramentov, ktere druge še

in molitve so zraven pervzeti: to so velik del aposteljni vpeljali, kakor pričajo njih listi in ustno cerkveno zročilo; tudi več praznikov imá od njih svoj začetik, in nekteri cerkveni žegni so po njih napejlani. S. Avguštin sploh pravi, de, kar je v cerkvi navada, in se ne vé od kod, ima od aposteljnov začetik.

Veliko svetih in pobožnih navad so časama vpeljali nastopniki aposteljnov, namreč škofje in rimski papeži, nektore so pa tudi oni pre naredili ali odvrgli; postavim nekdanje postave od pokore, nekaj zapovedanih praznikov. Vsak škof imá oblast v škofii ukazati, kar previdi de je potrebno ali koristno za njegovo čedo; od tod tudi pride, de ima marsiktera škofija, tudi marsiktera cela dežela svoje posebne navade; posebno veliko se razločijo od naših navade izhodne ali greške cerkve. V večim in bistevnim pa mora biti edinost po celi cerkvi; zatorej so nekaj rimski papeži sami, nekaj pa veliki cerkveni zbori postave zastran s. zakramentov in božje službe dajali; pa tudi kar posamezne škofije v navadi imajo, je bolj prav, ako je od poglavarja cele cerkve poterjeno. Aposteljni in njih nasledniki so v tem ravnali po oblasti, ktero jim je Jezus dal rekoč: „Kar bote na zemlji zavezali bo tudi v nebesih zavezano; in kar bote na zemlji odvezali, bo tudi v nebesih odvezano.“ (Mat. 18, 18.) Tako so postavim milostvi Ljubljanski škof G. Anton Alojz v Rimu poterčiti prosili, kar se jim je per s. zakramentih in žegnih, in per obhajanju godov pridjati potrebno zdčlo. To je dobro pomniti; de se ne prederzne kdo v časih od duhovnih pastirjev posebnih pobožnih opravil ali andaht tirjati, kakoršne od viših pastirjev niso dovoljene. Ni precej vse dobro, kar se komu po lastnih mislih prav zdí, v cerkvi le tisti ukazovati zamorejo, kteri so od Kristusa v to postavljeni, in od s. Duhu razsvitljeni; v svoji hiši zna kdo po svojim dopadenji Bogu služiti, samo de ni na kako napačno vižo, po kakih zmotah in praznih vérah.

Semkej gredo besede Tridentinskiga zbora: „Ako bi kdo rekel, de se sprejete in poterjene navade, kterih se katolska cerkev per delitvi s. Zakramentov posluži, smejo zaničevati, ali brez greha poljubno opustiti, ali po kterim cerkvenim pastirji koli v nove spremeniti, tak bodi preklet (ni ud cerkve).“ In drugej: „Mašniki naj se ne poslužijo drugih navad, cerimonij in molitev per obhajanju s. Maše, razun teh, ktere so od cerkve poterjene in sprejete.“

(Dalje naslédje.)

Sedajni obšir katolske cerkve.

Spisal Valentin Sežun.

(Dalje.)

XI. Nemško.

Ta velika dežela v sredi Evrope je že od ne-

kdaj v več držav razdeljena; do leta 1806 je bil poglavar vsih rimsko-nemški cesar. V tem letu se je cesar Franc II., ker je vidil, kako je veliko nemških mogočnikov med seboj posebno zvezlo, ktere glava je bil francozki cesar Napoleon, storilo, imenu nemškiga cesarja odpovedal. V letu 1815 so storili vsi nemški vladarji med seboj novo zvezo (deutscher Bund), in nekteri ne zadovoljni s tim, kar je ta dozday storila, so vpeljali letas v mestu Frankfort veliki zbor poslancev iz vsih strani Nemškiga, od kteriga pa, kakor se zdaj kaže, nič dobriga ni perčakovati.

Kakor je pa Nemška dežela med več deželnih gospodarjev, zdaj med 38 razdeljena, ravno to velja tudi od vére. — Nemci so bili nekday vsi katolčani, to de Martin Luter, kteri je v l. 1517 v Wittenbergu jel katolško véro kaziti, jih je veliko zapeljal, skorej pol Nemškiga, sosebno v zgornjih straneh, je postalo lutersko, ob enim je tudi kalvinska kriva véra iz Švajca in iz Francozkiga na večerne strani Nemškiga prišla in se ob Rajnu dosti ljudi poprijela. —

V l. 1648 je bila strašna 30letna vojska, ki je bila zavoljo take ločitve v véri vstala, končana, in katolški, luterski in kalvinski véri so bile na Nemškim enake pravice dodeljene. Na Pruskim (prajzovskim) je kralj Friderik Wilhelm III. v letu 1821 in 1822 luterane in kalvince, kteri se tudi protestanti imenujejo, pod ene prednike postaviti, in obojvim enake bukve (Agende) per božji službi rabiti zapovedal, de bi tako sčasama Luterani in Kalvinci se soedinili; to se je tudi v Nasavi in v nekterih družih majhnih državah zgodilo. — Ali Nemške vseučeliša (Universitäten) Protestantov nam današnji dan velik razpad njih vére kažejo; samo v Erlangu se Luterani še učé lutersko véro, na družih takih šolah pa vidimo, kako de vsak učenik po svoji glavi véro ali veliko več krivovero in nevero učí. Luter in Kalvin sta nektare keršanskih resnic obderžala, druge zaveršla ali popačila; današnji dan ni nobene verske resnice, ktere bi učeniki na vseučeliših ne bili že iskali ovreči, ne zmote, ktere bi ne bili iskali terditi. — Tako je per učenih na Nemškim skorej toliko ver, kakor glav; niski (gmanj) ljudje se še derže tiga, kar so se od staršev učili in od pastorjev slišijo, — vikši pa so zmiram bližej neveri. Desiravno pa so tako vsi med saboj razdvojeni, v enim so vsi zedinjeni, namreč v zopervanji do katolške vére. — Poglejmo pasamezne nemške deržave:

1. Bavarsko (Parsko) kraljestvo ima 4 milijone ljudi: od tih je 3 milijone in 200.000 katolčanov, 60.000 Judov, drugi so pa Luterani. — Ta dežela je v l. 1806 ime kraljestvo dobila, pred francozkimi prekucijami je bila veliko manjši in

čisto katolška. Nje takratni vladarji, kurfirsti imenovani, so bili serčni varhi katolške vére na Nemškim; zlasti kurfirst Maksimilian (1596—1651), kteri je izrejen in izučen v vseučeliši v Ingolštadu od patrov Jezuitov z svojim žlahtnikom pobožnim cesarjem Ferdinandam II. se zvezal, in ne samo svoje deržave pred luteranstvom obvaroval, ampak tudi v zgornjim Avstrianskim in na Českim puntarske Protestante cesarju Ferdinandu II. ukrotiti pomagal. V francozkih prekucijah (1801—1809) so luterske dežele Ansbah, Beyreuth, pa tudi cele škofije, ki so tudi v deželnih rečeh le svojim škofam podložne bile, v oblast kurfirsta Maksimiliana, ki je v l. 1806 kralj postal, padle. Ta in njegov minister Montgelas sta vse kloštre, kterih je bilo 398 overgla. Obrezanim in neobrezanim Judam so bile cele cerkve s kelihi in drugimi posvečenimi rečmi vred pod nič prodane. Kasarne in mnoge fabrike so vstale iz kloštrov in njih cerkev. — Nevera in zaničevanje božjih reči je tako tudi na Bavarskim se množilo. Kralj Maksimilian umerje z naglo smertjo v l. 1825 in njegov sin, kralj Ludovik I. je do leta 1847 silno veliko dobriga za povišanje katolške cerkve na Bavarskim storil. — Mnoge cerkve so bile sozidane ali popravljene, nekteri klostri zopet vpeljani, šole visoke in nizke k posebni vrednosti po dobrih učenikih povzdignjene.

V letu 1821 je bilo vse Bavarsko v 2 veliki škofiji in v 6 škofij razdeljeno. — Sedanje škofije so: V Monaku (München) veliki škof Karl Avgust grof Reisah, pravi mož po volji božji, kteri se v pogostnih pridigah, v pogovorih in eksercicijah, ki jih s svojimi duhovni ima in v potegvanji za pravice katolške cerkve per deržavnih zboreh dobriga pastirja razodeva. — V Bambergu veliki škof Bonifac Urban, star mož in oče ubozih; v Regensburgu škof Valentin Riedl, kteri v eksercicijah svojim duhovnam praviga duha dati si perzadeva; v Pasavi Dr. Henrik Hofstetter, od perviga pravdni dohtar (Advokat), potlej pa si je duhovski stan izvolil; v Augsburgu škof Peter Rihare, kteri vernim večkrat pastirske liste daje in se v deržavnih zboreh s toliko zgovernostjo za cerkvene pravice poteguje. Že ranjki papež Gregor XVI. so ga zavolj tiga pohvalili in letas je ta stari mož s solzami v očeh govoril zoper mnoge krivice ko jih hočejo zdaj na Bavarskim vladarji cerkvi storiti; v Eichstedtu, škof Jur Oettl, nekday odgojitel sedajnega gerskiga kralja Otona; v Wireburgu škof Anton Juri Stál (Stahl), poprej učenik vérne (Dogmatike), in v Špajeru (Speyer) škof Miklavž Weis, ki je s svojim prijatlam Andrejam Raes, Strasburgiskim škofam, toliko pobožnih bukev is francozkiga na nemško prestavil.

Na Bavarskim se je katolška učenost dozday

nar lepši svetica; tam so prišle na svitlo bukve in časopisi, ki so lepoto in resničnost katoliške vere po vsim Nemškim razširjale; tam so bili in so nekoliko še učeniki, ki so s svojim zadržanjem in s svojo kersansko učenostjo ljubezen mladosti in spoštovanje vse katoliško-nemške dežele zaslužijo. Zlasti rajni Adam Möhler, Henrik Klee, Jožef Görres, in še živi prost Aliolli, Döllinger, Sepp, Reithmayer, Hanneberg i. t. d. so vlivali bogoslovceam ljubezen do Jezusove cerkve in vnemo za izveličanje duš, kakor si le želeli zamoremo. — Raznuzdanost zlast med mladim ljudstvom je na Bavarskim dosti velika, zato so tam pridni dušni pastirji vpeljevali mnoge bratovšine in ligorianski minihi iz kraja Altötting so semtertje za ljudstvo eksercicije napravljali, da bi se le tako bolj ljubezen do Boga in stud do greha v vernih ukoreninila. — Ali ministri, ki so škofe in duhovščino sploh v tim prizadevanji za povzdigo kersanskiga življenja podpirali, so mogli v Svečanu 1847 drugim prostor storiti, kateri so dozdej vse bratovšine prepovedali, ligorianskim miniham iz Bavarskiga iti ukazali in več slovečih katoliških učenikov od Monaskiga vseučeliša odstavili; med temi Döllingerja. — Na Bavarskim so 3 vseučeliša, 2 katoliška (v Monaku in v Wireburgu, kjer so pa vender nekteri učeniki luterske vere zlasti Thiersch) in 1 lutersko (v Erlangu). Poglavitno mesto Monak (München) ima do 90.000 ljudi, v l. 1801 je bil tam prvi Luteran v mestno družbo vzet, zdaj imajo tam Luterani, katerih je čez 6000, dve farne cerkve. — Od kar ima Bavarsko kralje, so tih žené še vselej le protestantiške vere bile.

(Dalje naslédje.)

Versta Ljubljanskih škofov.

(Spisal Peter Hieinger.)

Staro Emonsko mesto je stalo na levim bregu Ljubljanice, in je bilo po mnogih sovražnih napadih zelo razdeto. Iz razvalin se je v osmim in devetim stoletji časoma novo mesto vzdignilo; Slovenci, novi stanovavci dežele, so mu rekli Ljubljana. Ker so ti novi seljani malikvavci bili, je lahko razumeti, da Ljubljansko mesto ni kmalo škofov dobilo. Őgleški patriarhi pa so se, kolikor kersanska vera v deželi ni bila popolnoma zaterta, viši pastirje zdajnje Krajske dežele šteli; zatoorej so tudi iz Őgleja prvi misijonarji do novih slovenskih rodov prišli. V osmim stoletji pa so si Solnograški (Salcburški škofji) zlasti s. Virgil veliko jeli perzadevati, da bi Slovence h kersanski veri perpeljali; zatoorej so tudi od njih poslani deželni škofji: Modest, Teodorik, Oton in Ozvald zraven Koroškiga tudi en del štajerskiga in Krajskiga oskerbovati imeli. Ko sta v devetim stoletji dva sveta brata, Ciril in Metodi

do Slovenskiga ljudstva prišla, in je Metodi škof Marske in Panonske dežele od papeža Janeza VIII. poterjen bil: takrat je tudi en del zdajnje Krajske zemlje, kolikor se je je namreč k Panonii štelo, njega kakor svojiga višiga duhovniga pastirja spoznal. Po smerti s. Metodija je njegova škofija spet drugač razdeljena bila, in v naših krajih je obveljala od Karlna veliciga, frankonsko-rimskiga cesarja postavljena meja: po tej je šlo, kar je na desnim kraji Drave Őglejskimu patriarhu, in kar je na levim, Solnograškimu velikimu škofu. Zdajnja Ljubljanska škofija je bila tedej zopet Őglejski cerkvi perdružena, razun kar se je je pod Terzaškiga škofa štelo. Ljubljansko mesto je imelo že dalj časa svoje fajmoštre per cerkvi s. Miklavža, ki je zdaj škofijska cerkev.

V letu 1460 je rimsko-nemški cesar Friderik III. sklenil novo škofijo v Ljubljani postaviti. Posebna srečna prigodba ga je k temu napeljala. Ko so bili namreč Celjski knezi (grófi) odmerli, je po poprejšnjih pogodbah cesar Friderik imel njih posestvo erbat; pa zadnjiga grófa vidova se je nasprot postavila, in njeni vojvoda Vitovic je na naglima Celjsko mesto napadel in vzel. Cesar se je malo popred v grad odmaknil; t sanji namreč je bil vidil svetiga škofa, ki ga je opominjal, ob času se varovati. Ko je pa cesar v gradu še obležen bil, mu je Krajska dežela svoje konjike, in Ljubljana pa štirideset pešcov poslala: bil je rešen, ker so mu tudi Korošci in štajerci perstopili. Ker je cesar Friderik sodil, da je škof, ki se mu je po noči perkazal, s. Miklavž, Ljubljanski farni perporočnik (patron), je iz hvaležnosti hotel v tem mestu škofa postaviti per cerkvi s. Miklavža. Enéj Silvi, ki je bil popred njegov posebni svétnik, potem Terzaški škof, zdaj kardinal in potem Rimski papež z imenom Pij II. postal, mu je to misel vdal. V prihodke noviga škofa je bila odločena grajsina v Goričanah nad Ljubljano (bliz Medvod) in klošter s. Benedikta v Gornjim Gradu na štajerskim; zraven tudi fare s. Petra v Ljubljani, s. Martina pred Krajnjem, in s. Mihaela per Pliberici na Koroškim. V vžitik korarjem Ljubljanske škofijske cerkve pa so bile dane fare šentviska nad Ljubljano, Nakliska, Svibenska, Vodiška in šentjernejska; zraven še fara s. Miklavža per Beljaku na Koroškim, in s. Petra v Radolci. Vtemeljno pismo je bilo od cesarja dano v Gradcu 6. Grudna 1461. Papež Pij II. je 6. Kimovca 1462 novo Ljubljansko škofijo poterdil, je samosvojno storil, in od vse podložnosti do Salcburškiga veliciga škofa in Őglejskiga patriarha izjél; cesarju pa je dovolil pravico, škofe za ta sedež imenovati ali izvoliti. K tej Ljubljanski škofii so se štele spred imenovane fare na Krajskim, Koroškim in štajerskim z cerkvami, ki

so jim podružene bile; večidel Krajske dežele pa je še ostal v oblasti Ōglejskih patriarhov, ki so svoje posebne viši namestnike tukej imeli; General-vikarji, Arhidiakoni, veliki mašniki (Erzpriester) se jim je reklo. Od tega časa se začne versta Ljubljanskih škofov.

(Dalje naslédje.)

Gorjé človeku, ki svojiga poželenja ne kroti.

Henrik VIII., angleski kralj, je bil rojen v letu 1491, je 1509 tiga leta vladanje nastopil, in je od vsiga ljudstva z veseljem in veličastjem sprejet bil. Gorečiga katolškiga kristjana se je v začetku kazal, in je celo učene bukve od svetih zakramentov (adsertio septem sacramentorum adversus Lutherum) zoper napihnjena Luter Martina pisal, ki je bil ravno ob tistem času začel véro mešati. Kako zlo je ta kralj ostudno djanje nesramniga Luter Martina zaničeval, se razodeva iz pisma, ki ga mu je v letu 1505 pisal. Pismo je tole: „Ne morem se načuditi, de se ti, ki dobro véš, kdo de si, sam pred sabo ne sramuješ; de se še prederzneš oči odpreti pred Bogam in pred ljudmi, desiravno si tako nespamet in nespremišljen bil, se na hudičevo podpihovanje k tolikanj brezumnemu in hudobnemu poželenju dati zapeljati. Ti — rédovnik (klosterski duhoven) svetiga Avguština — si bil prvi, ki si Bogu posvečeno nuno oskrnil, to je hudobija, ktera bi popred tako ojstro bila kaznovana, de bi njo bili živo pokopali, tebe pa tako dolgo šibali, de bil dušo izdihnil. Ker ti si se očitno žnjo oženil, si si očitanje in zaničevanje vsiga svojiga naroda naklonil, si pred Bogam storjeno obljubo oskrnil in ogerdil. Ali je še kak zanikarniši človek (pod solncem), kakor si ti? Ne de bi se v sramoti in maloserčnosti zavoljo loternijskiga zakona v globoki ponižnosti plazil, se ti, zanikarnež! še bahaš — in, ne de bi odpušenja svoje nesramne hudobije prosil — kaj še ravno nasprot počneš? — po pismih in bukvah še druge nezveste minihe podpihuješ, de naj po tvojim delajo.“ *

Ta Henrik, ki je z unajnim sovražnikom s toliko serčnostjo se vojskoval, je pozabil na svojiga domačiga zopernika, in je v brezno padel — globoko, de je groza za njim pogledati. — Henrik je s svojo kraličino ženó sedemnajst let srečno živel, in je imel že pet otrok; per ti priči pa si v glavo misel vtepe, zakon z kraljico razdreti, in se vnovič z Ano Boleyn oženiti. Štulil se je, de njegov poprejšnji zakon ni bil veljaven, pa papež Klemen VIII. v njegovo krivično tirjanje ni mogel pervoliti. Kralj pa je bil že prezanikern sužin svoje strasti, ni bil več sam svoj, temuč mesno poželenje ga je vkle-

njeniga imelo, in gospodovalo nad njim; in ta strašna pohlepnost ga je tako deleč gnala, de se je, svoj loternijski namen ložej doseči, od prave edinozveličavne cerkve odločil, in Angleška dežela žnjim. Od tistiga časa do današnjiga dné zdihuje Angleška dežela v slepoti in krivoverstvu, in pa zgol zavoljo zaničljiviga kralja Henrika VIII., kterimu v kersanski katolški cerkvi ni bilo perpušeno, se od poštene svoje žene ločiti, in drugo po loternijsko vzeti.

V taki silni prepada človeka nečistost pahne, torej nas po pravici kersanski nauk uči, de med hudimi nasledki nečistosti je tudi slepota uma, in poslednjič nejevera.

Odsihmal je Henrika vsako blago občutje zapustilo, začel je s strašnim samosilstvom vkljub vsim pravam in pravicam samostane ali klostre ropati, katolške duhovne in minihe moriti, premoženje grabiti, posestva podirati in razbojniško požigati. Bogaboječiga opata slovesne Glaskonbuške Benediktinske opatije Riharda Vitinga, ki je sto minihov pod oblastjo imel, je ta nečlovek ukazal v njegovi visoki starosti na neki višavi samostana obesiti, in četertiti, in njegovo glavo in ude na turn perbiti. To se je zgodilo v letu 1536.

Koliko človeške kervi de je ta nakazen popila, pričujejo naslednje zgodbe: Z njegovim perzadevanjem je bil napred ukaz razglašen, kteri je vse samostane, ki niso imeli čez 200 funtov šterlingov (okoli 1880 gold. sreb.) letnih dohodkov kralju zgovoril. V ti verstvi je bilo 376 samostanov, in kralj je naropal 100.000 funtov šterlingov (okoli 904.000 gold.) v dnarji, in še 32.000 funt. šterl. (okoli 300.800 gold. sreb.) Ravno tako je pozneje delal z vsimi družimi samostani. Sami letni dohodki so znesli 379.512 funt. šterl. (čez polčeteri milijon gold. sreb.); in to je za tiste čase neizrečeno veliko bilo. — Samo iz groba svetiga Tomaža ste bili dve skrinji zlatnine, srebernine in družih kamnov napolnjeni, de je bilo za vsako šest do osem mož treba, jo iz cerkve nesti. To priča, kako velik, pa tudi kako strašin je bil ta cerkveni in božji rop.

Pa vsi ti silni ropi so bili krokarsko blago; krivično blago pa nima teka, pravi pregovor, torej nam tudi zgodbe pripovedujejo, de kralj Henrik je kmalo vse pognal, in je tako berašk bil, kakor ko bi nobeniga samostana ne bil obropal.

Ta grozovitnež je umerl 26. prosenca v letu 1547, in je po vsim samosilstvu, ropanji in grabeljivosti deželo zapustil v uboštvu in beračii.

Jeran.

Procesija v Inšpruku.

Inšpruk 9. Maliga serpana 1848. Naši očetje so nekđaj ob času nevarnosti in nadloge, ktere njih lastna, akoravno zedinjena moč ni zmagati mogla,

* To pismo je izvorno ohranjeno v kralj. deželskim bukvici (arhivu) v Monakovim.

svoje rešenje viši pomoči zročevali, in to so od srednice naše, device Marije pričakovali. Kadar koli je nevarnost silna in splošna bila, so vselej sklenili, edino v slovesnim, občnim obhodu (procesii), za katerim so tudi knežne (kneginje) naše hodile, božjiga varstva za se in domovino prositi. Pri tacihi prilikah je podoba matere božje pomočnice, ki že več ko 200 let v naši farni cerkvi mnogo česena stoji, po ulicah mesta nošena, in ne malokrat od cesaric in presvite avstrijske hiše spremljevana bila.

Vender takošniga vrenja v cesarstvu, kakor zdaj, nikdar ne pomnimo, in svitla cesarska hiša v svojim 600letnim obstoji ni bila v takošni zadregi. Desiravno v naših prijaznih dolinah se zmirej pokoj stanuje, in nas Bog milostno vsakteriga nemira varuje, se vender nikjer podpihačev in šuntarjev ne manka, ki si noč in dan prizadevajo, tudi iz naših krajev pokoj odpoditi.

Spoznavši take okolišine so tukajšni meščane, od pobožniga duha Njih Veličanstva cesarice Marije Anne spodbodeni, današno nedeljo veliko mašo napraviti, in potem slovesno procesijo z imenovano Marijino podobo deržati sklenili. Namen procesije je bil: odvernitev protecihi nevarnost po priprošnji Marije od nebeskiga očeta sprostiti, zraven se mu pa tudi za dosihmalno, milostljivo varstvo ponižno zahvaliti. Tudi Njih Veličanstvo cesarica, in skoraj vsi udje med nami prebivajoče cesarske hiše so zraven pristopili, kar je slovesnost neskončno zviševalo.

Ob osmih zjutraj so Tridentinski knezoškof z mnogimi leviti v najzlaši obleki veliko mašo brali; pa dokončanim opravilu so pa koj procesijo nastopili.

Vreme je bilo prazniku ugodno. Dež prejšniga dne je zrak očistil in ohladil, in prah opral, zjutraj je sicer oblačno bilo, vender ni kar kaplica od neba padla.

Procesijo so začele rokodelske družbe s svojimi banderi. Za njimi se vverstite obé bratovšini Marije, in dolga versta možkih nasleduje. Za temi gre mestno poglavarstvo, samostanski redovi, in druga duhovšina. Zdaj se pa visokovredni gospod knezoškof z množico levitov prikažejo, in koj za njimi mladenči na krasni in visoki, z zmesjo najlepših cvetlic potrošeni nosilnici podobo Marije device nesejo, ki jo cesarske Visokosti, nadvojvodi Franc Karl, Ferdinand, Karl Jožef, potem Njih Veličanstvo cesarica in nadvojvodinja Zofija spremljujejo. Zadnji dve ste belo oblečeni bile, in cvetlični vence na persih, v rokah pa sveče imele. Za njima so dvorne služabnice šle, in 40 mladih deklic v dveh verstah, ki so vse belo oblečene in zeleno ovenčane bile in v rokah sveče deržale. Za temi

so se pa neštivilne trume ljudi vsariga stanu verstile. V lepim redu se je vse godilo, in vse k pobožnosti živo vzbujevalo.

Iskre.

Kakor drugi, tako jez.

Rečeš morebiti, ali pa misliš: Drugi spijo, dokler se jim poljubi, pijo do verha gerla, dokler hočejo, čez božje reči norčujejo, kolikor jim na jezik pride: „tudi jez tako.“ Drugi verujejo, kolikor hočejo, ljubijo svet in njegovo poželenje, in vender zveličanje upajo: „tudi jez tako.“ — Pa kdor takó živi, bo večno pogubljenje žel. (Gal. 6.; Sir. 37. 39.): „ali tudi ti takó?“ Gre truma po „prostorni poti“ v pogubljenje: „ali tudi ti za njo?“ tisto je nar slabši, za čimur se množica dervi. Število modrih pa ni nar večji, in ne nar številniši. Sv. Duh pravi, de „število nespametnih je neskončno veliko.“ (Sir. 1. 15.) Že neki nejeverniki je rekel, de je skorej gotovo znamenje, de reč, katero trumo čisla, nič ne velja. —

Kako se bo per sodbi mérilo in vagalo?

Per sodbi se bo čudno mérilo in vagalo. Gospod poreče: „Pokaži nar pred svoje mlade leta, na te jez močno zlo gledam.“ Kdor je zmirej pravičin bil, poreče: „Gospod! mlade in stare leta tukaj imaš, v tvoji službi sim jih po tvoji milosti doprinesel, méri in vagaj jih.“ Gresnik pa bo medlevši stokal: „Gospod, Gospod! mladih let ne morem pokazati, sim jih zapravlil.“ „Pokaži póstarne in stare leta!“ Gresnik: „Jih nisim doživel, si me pred poklical!“ ali pa poreče: „Gospod, sej veš, kedar je mladost zgubljena, je starost zapušena; v takim mertvim stanu nisim nič pokore storil, temuč za greham sim lezel, dokler me moči niso zapustile, in ko so me moči zapustile, sim oterpnel, de nisim bil ne za Boga, ne za svet.“ — Povejte, kam bo vaga potegnila?

Večnost se bliša.

Oče! sinove si h kruhu spravil, poslopje zlepašal, njive zboljšal; vse drugo si dobro verdjal, le za eno premalo skerbiš: „Večnost se bliža!“

Mati! hčere si pomožila; tvoje leta so se nagnile; solnce tvojiga življenja gre že proti večeru; — tvoje serec pa ravno takó, kot nekdanj, ali morebiti še bolj v časnih rečeh tiči; le eno ti premalo k sercu gre: „Večnost se bliža, pa ne misliš!“

Pridigarji opominjajo, spovedniki prosijo, vest žge in peče, umirajoči zdihujejo zavoljo storjenih grehov, večna pravica s pogubljenjem zuga: pa je vender zmiram več greha, — komu je to podobno? Ali nič ne mislimo, de se večnost bliža!

Rusia.

V Petersburgu, cesarskim mestu, že dva tedna kolera hudo razgraja. Bati se je, de bo kakor drugod tudi tukej še kake tedne se v svoji silni divjosti obderžala, preden ponehavati začne. V Moskvi, kjer je že skoz osem mescov bolj ali menj gospodovala, je spet začela z neznano grozovitostjo razsajati. Tudi v Petersburgu je že veliko ljudi pomorila. Nar bolj, se ve, umirajo ljude nizkiga stanu, zavolj prehlajenja, nezmernosti v jedi in pijači i. t. d.